

## 2. De vooroordelenkoffer

### Algemene doelstelling

Het kennis nemen van problematische en perspectiefvolle aspecten van de verschillen en overeenkomsten tussen mensen uit verschillende culturen in een mondiaal perspectief. Het verwerven van kennis vindt plaats op een dialogische en interactieve wijze zodat kinderen in staat gesteld worden om persoonlijke handelingsperspectieven te creëren.

### Subdoelen

- Het leren waarderen en relativeren van de eigen West-Europese cultuur in relatie tot andere niet-westerse samenlevingen.
- Het verwerven van inzicht in het ontstaan en in de gevolgen van eurocentrisme.
- Het ontmaskeren van stereotypen en racistische vooroordelen met het oog op het creëren van een respectvolle houding ten aanzien van mensen die 'anders' zijn.
- Het ontwikkelen van inzicht en handelingsperspectief in situaties waarin sprake is van discriminatie en het zondebokverschijnsel.

### Werkvormen

De vooroordelenkoffer bevat 45 kleurrijke opvouwbare displays van karton. Samen vormen ze een complete tafeltentoonstelling met 10 thema's. De werkvormen in de tafeltentoonstelling zijn uitdagend en interactief gestructureerd. Dat wil zeggen dat de kinderen op een creatieve manier betrokken raken bij de genoemde thematiek. Ze worden uitgedaagd om antwoorden te bedenken, meningen te geven, oplossingen te zoeken en samen te werken. De kernwoorden van de te volgen methodiek is: ontdekken, beleven en handelen.

De kinderen worden uitgedaagd tot:

- analytisch waarnemen
- samenwerken en overleggen
- vragen stellen
- inleven in de situatie van andere mensen
- zoeken naar oplossingen
- vormen van een eigen mening
- maken van keuzen ten aanzien van handelingsperspectieven

### De inhoud

De route is opgebouwd uit tien thema's:

#### **Thema 1      Bekijk het altijd van twee kanten**

Het lijkt anders dan het is. Door letterlijk de display van twee kanten te bekijken ontdek je dat het 'bij nader inzien' anders is dan je aanvankelijk denkt.

## **Thema 2      Waar of niet waar**

Wat waar lijkt, hoeft niet waar te zijn. En wat onwaarschijnlijk lijkt, blijkt toch waar te zijn. Raar maar waar.

## **Thema 3      Jij en ik**

Op basis van een contactadvertentie maken de kinderen een keuze voor een nieuwe vriend of vriendin. Daarna worden de kinderen uit de advertentie zichtbaar met behulp van foto's. Dat is verrassend...

## **Thema 4      Feit of mening**

Een feit is altijd waar en een mening kan waar zijn. Het verschil tussen een feit en een mening wordt spelenderwijs ontdekt.

## **Thema 5      Gewoon of vreemd**

Wat in de ene cultuur gewoon is, is in een andere cultuur vreemd. Wat voor de één vreemd is, blijkt voor een ander heel gewoon te zijn.

## **Thema 6      Vooroordelen**

Rijke mensen zijn gierig, vrouwen kunnen niet autorijden, Belgen zijn dom, Nederlanders zijn gierig, 'zwarten' kunnen beter voetballen dan 'blanken'. Allemaal vooroordelen. Het zijn beweringen die niet waar zijn of maar voor een klein deel.

## **Thema 7      De Zondebok**

Vroeger was de zondebok een echte bok. Men gaf jaarlijks de zonden en schulden aan een dier. Dat luchtte op. Het mechanisme werkt tegenwoordig nog net zo. Om zelf buiten schot te blijven, beschuldigen mensen een ander.

## **Thema 8      Gelijk of verschillend**

'Alle mensen zijn gelijk?' Ja of nee? 'Alle mensen zijn verschillend?' Eens of niet mee eens? Ieder individu moet apart behandeld worden en toch gelijk.

## **Thema 9      Discriminatie**

Protesteren tegen discriminatie helpt. Walt Disney veranderde een liedje in de film Aladdin na klachten over racisme. De Duitse skinheadzanger Jörg Petrisch heeft spijt van zijn racistische teksten.

## **Thema 10      't Is maar hoe je het bekijkt**

1997 is een jaartal volgens één jaartelling. Joden, Moslims, Chinezen tellen anders.

## Vorbereiding

1. Maak voor elk kind een ticket.  
Kopieer dubbelzijdig de 8 middenpagina's uit deze handleiding.  
Op de voorkant van de ticket is ruimte voor uw eigen logo of stempel.  
Gebruik desgewenst gekleurd of extra stevig papier.  
Maak de kopieën met drie nietjes aan elkaar.  
Snijd de bladen in drie delen.  
U heeft nu drie tickets.
2. Richt de ruimte in waar de route wordt uitgezet.  
Gebruik zo mogelijk een grote gemeenschapsruimte. Ook gangen en diverse lokalen kunnen worden benut. Zet tafels klaar zonder stoelen.  
Gebruik minimaal 12 grote tafels of maximaal 40 kleine tafeltjes.  
Versier desgewenst de ruimte extra feestelijk.
3. Zet de kartonnen displays in elkaar met behulp van 2 zwarte driehoekjes.  
De driehoekjes worden enkele centimeters van boven bevestigd op de plaats van het streepje.  
  
Uitzonderingen:  
Display nr. 42 kan het beste worden opgehangen.  
Display nr. 45 moet plat worden neergelegd.
4. Plaats de displays op de tafels in een logische volgorde.  
Op dezelfde tafel moeten in ieder geval naast elkaar staan nr. 7 en 8, en nr. 11 en 12.

## Organisatie

In de 'Route' zijn alle opdrachten genummerd. Elk tweetal begint bij een ander nummer om de groep te spreiden. Uiteindelijk komen alle kinderen bij elke opdracht. Wie aan het eind is, gaat verder bij nummer één.

Het startnummer wordt op het ticket ingevuld.

Omdat de route gestructureerd is en de kinderen met behulp van het ticket de genummerde displays volgen, is de rol van de begeleiders vooral een enthousiasmerende. Eventueel kunnen ouders of stagiaires helpen maar voorkomen moet worden dat de volwassenen het initiatief overnemen. Pas als kinderen met lees-moeilijkheden bepaalde opdrachten niet begrijpen, kunnen zij samen met de kinderen de opdracht nog eens opnieuw lezen.

Het kan voorkomen dat er bij een bepaalde werkvorm een opstopping ontstaat. De kinderen mogen elkaar passeren zodat ieder een eigen tempo kan aanhouden maar van de volgorde mag niet worden afgeweken.

## Uitleg aan de kinderen: Spelregels

1. Leg de kinderen uit dat ze straks in tweetallen de opdrachten van de tafeltentoonstelling gaan uitvoeren.
2. Laat even als voorbeeld een kaart zien. Alle kaarten zijn genummerd. De kinderen moeten de volgorde aanhouden.

3. Niet iedereen begint op dezelfde plek om opstoppen te voorkomen.  
Wie bij nummer 45 is, begint opnieuw bij nummer 1.  
Het is geen wedstrijd, ieder heeft een eigen tempo. Eventueel mogen ze elkaar passeren.
4. Ze moeten altijd beginnen met lezen op de voorkant.  
Sommige kaarten zijn ook op de achterkant bedrukt. Daarom staat soms op een kaart: kijk ook op de achterkant.  
De kinderen mogen de kaarten niet optillen, ze moeten ze laten staan.
5. Deel de kinderen in tweetallen in. Bij een oneven aantal wordt een groepje van drie gevormd.
6. Deel aan elk kind een ticket uit.
7. Elk tweetal krijgt een startnummer; de kinderen schrijven hun startnummer op de ticket.  
Startnummers: 1. 3. 5. 11. 13. 15. 17. 22. 26. 32. 35. 38. 42. 44. 45.  
(reservenummers als de groep groter is dan dertig: 2. 4. 6. 7. 14. 16. 18.)
8. De kinderen vullen hun naam en startnummer in en gaan vervolgens op pad.

### 3. Verwerking

Als alle kinderen klaar zijn, zamelt u de tickets van de kinderen in. Vervolgens neemt u ruim de tijd om de ervaringen van de kinderen samen met hen te verwerken. Dit kan uiteraard ook de volgende dag zijn. We beschrijven echter zoveel aanvullende suggesties dat de verwerking kan uitgroeien tot een compleet project voor meerdere dagen. De verwerking geschiedt met behulp van het ticket dat ieder kind voor zich heeft. U heeft de 45 kaarten bij de hand.

#### 1. **Bekijk het altijd van twee kanten**

U vraagt de kinderen: 'Wat dacht je dat er achter de schutting zou staan? Een koe? De man achter schutting zegt: "Bekijk het altijd van twee kanten". Ben je het daarmee eens?'

'Heb je wel eens meegemaakt dat je ruzie had omdat de ander het van een andere kant bekeek dan jij? Wie had er toen gelijk?'

#### 2. **Gewoon**

U vraagt de kinderen naar hun reactie: 'Wie zag gelijk wat er stond? Wie heeft het pas ontdekt na het trekken van lijntjes? Leken de tekens op een vreemde taal?'

U concludeert dat wat voor de één vreemd is, voor een ander heel gewoon kan zijn. En dat iets wat heel vreemd lijkt opeens heel gewoon kan worden.

#### **Aanvullende werkvorm**

In bijlage 1 vindt u afbeeldingen 'die je van twee kanten kunt bekijken': de één ziet het zus de ander ziet het zo en beide is waar. Dat geldt in sommige situaties ook. De werkelijkheid heeft vaak twee kanten. Figuurlijk gesproken kan ook aan bod komen: 'Dat zie ik heel anders dan jij, ik heb daar een andere kijk op'. Naast de begrippen 'kijken en zien' kunt u ook de begrippen 'lijken' en 'zijn' gebruiken: 'soms lijkt iets anders dan het is'. Op een eenvoudige manier hebben we aldoende een omschrijving van een vooroordeel geformuleerd. Want een vooroordeel is een bewering die in eerste instantie waar lijkt maar bij nader inzien niet op waarheid berust.

#### 3.-4. **Het kan anders zijn dan je denkt**

'Wie heeft de ruit ingeschoten?'. Controleer even of iedereen het goede antwoord heeft. Misschien hebben niet alle kinderen op de achterkant gekeken. 'Wat deed de jongen?' Concludeer dat het soms anders kan zijn dan je denkt.

#### 5.-6. **Waar of niet waar**

Het centrale thema in deze werkvorm is dat beweringen op het eerste gezicht waar of niet waar lijken te zijn maar dat het bij nader inzien anders blijkt te zijn. U vraagt de kinderen wat ze ingevuld hebben.

#### **Aanvullende werkvorm**

De kinderen krijgen een rood papiertje (niet waar) en een groen papiertje (waar). U leest de volgende beweringen. Steeds geven de kinderen hun mening. Ook is het mogelijk de kinderen hun linker-, resp. hun rechterhand te laten opsteken.

Alle ballen zijn rond. Waar of niet waar?  
(Niet waar, rugbyballen zijn niet rond)  
Een duizendpoot heeft duizend poten. Waar of niet waar?  
(Niet waar)  
Bananen zijn krom. Waar of niet waar?  
(Waar)  
Juffen zijn aardiger dan meesters. Waar of niet waar?  
(Nee, niet altijd)

Laat de kinderen vervolgens om de beurt een bewering verzinnen met de vraag aan de klas: 'waar of niet waar?'.

U concludeert dat sommige dingen bewijsbaar waar zijn en dat andere dingen bewijsbaar onwaar zijn maar dat veel beweringen noch waar noch onwaar zijn. U concludeert dat je in dat geval van mening kunt verschillen.

Met de beweringen uit bijlage 2 kunt u de werkvorm uitbreiden. De kinderen luisteren maar de bewering en geven hun mening: 'welles-nietes'. Vervolgens bespreekt u het antwoord. Ook is het aardig de vragen eerst mee naar huis te geven om ze vervolgens later te bespreken. Ze lenen zich ook voor opname in de school- of wijkkrant.

Gedurende een aantal dagen kunt u een paar minuten besteden aan nieuwe voorbeelden die de kinderen mogen noemen.

De kinderen noemen hun bewering en de groep mag haar stem uitbrengen. Het kind dat met zijn bewering het hoogste aantal 'fout-stemmen' krijgt, heeft gewonnen.

Dat wil zeggen het kind dat zoveel mogelijk anderen op het verkeerde been heeft kunnen zetten.

U kunt de werkvorm uitbreiden door kinderen onjuiste of tegenstrijdige informatie uit het documentatiecentrum te laten zoeken. U kiest een 'algemeen aanvaarde' bewering en geeft de kinderen opdracht te onderzoeken wat hierover in het documentatiecentrum staat. De bedoeling is te ontdekken dat jeugd-encyclopedieën elkaar niet zelden tegenspreken en dat informatiebronnen lang niet altijd de waarheid geven. Een paar voorbeelden nemen we op in bijlage 3 naar aanleiding van de geschiedenis van Columbus.

#### **7.-8. Advertenties**

U vraagt een kind: 'Welke advertentie sprak jou het meeste aan?

Waarom? Wie heeft deze advertentie ook gekozen?

Op grond waarvan heb je keuze gemaakt?'.

#### **9.-10. Wie is wie?**

|     |     |     |        |
|-----|-----|-----|--------|
| A.= | Han | B.= | Len    |
| C.= | Jos | D.= | Julcsa |
| E.= | Al  | F.= | Kim    |

'Op grond van de advertentie heb je eerst een keuze gemaakt. Pas later zag je op een foto wie er bij deze advertentie hoorde. Wat was je eerste reactie? Toen je wist hoe degene die je gekozen had eruit zag wilde je toen wisselen? Waarom? Kies je vrienden op basis van karakter eigenschappen en hobby's of ook op grond van uiterlijk?'.

### 11.-12. Feit of mening

U vraagt een kind het verschil uit te leggen tussen een feit en een mening.

U vraagt de kinderen naar het goede getal. Het moet zijn 375. Vervolgens loopt u samen met de kinderen de feiten en meningen na. Indien nodig wordt de optelsom, die leidt naar de code, opnieuw gemaakt en vergeleken met de uitkomst van nr. 12.

#### Aanvullende werkvorm

U vraagt een kind een (nieuw) voorbeeld van een feit te noemen.

Als de andere kinderen het een goed voorbeeld vinden wordt het op het bord geschreven. Zo ontstaat een lijstje feiten. Op dezelfde manier maakt u een lijstje meningen. Goede en grappige voorbeelden komen in de school- of wijkkrant.

### 13.-20. Gewoon of vreemd?

'Je neus in een zakdoek snuiten, vind je dat gewoon of vreemd? Wist je dat er veel mensen zijn die dat vreemd vinden?'. Bespreek vervolgens de acht 'vreemde' beweringen.

#### Toelichting

'Gewoon' en 'vreemd' zijn relatieve begrippen. Wat in de ene cultuur gewoon gevonden wordt, vindt men in de andere cultuur vreemd: 't is maar net hoe je het bekijkt: vreemd is anders heel gewoon. Het bordje 'jongens die verliefd worden op jongens, meisjes die verliefd worden op meisjes' zal door een aantal kinderen niet alleen 'vreemd' worden gevonden maar ook worden afgekeurd. Wellicht heeft dit morele oordeel te maken met het (godsdienstig) milieu van de kinderen. Uit recent onderzoek blijkt dat met name allochtone kinderen een afkeer hebben van homosexualiteit. Toch komt sex onder jongeren van hetzelfde geslacht ook onder allochtonen voor. Het begrip 'homosexualiteit' is echter zeer beladen. Vaker wordt gesproken over 'experimenteren'. Ook is homosexualiteit onder autochtone kinderen niet altijd even makkelijk bespreekbaar. Als u wilt kunt u het uit de morele sfeer halen door te vertellen dat homosexualiteit tussen volwassenen toegestaan is en dat het bij de wet verboden is te discrimineren.

#### Aanvullende werkvorm

Uit ervaringen is gebleken dat het uitermate boeiend kan zijn om de werkvorm 'Gewoon-Vreemd' in groepsverband te herhalen. De kinderen krijgen de opdracht om naar aanleiding van de teksten en illustraties in de tafeltentoonstelling een soortgelijke werkvorm te maken. Samen met hun ouders thuis, zoeken ze naar voorbeelden die voor henzelf heel gewoon zijn maar voor andere groepen vreemd kunnen zijn (of andersom). Er kunnen streekgebonden voorbeelden zijn. Zo is het in sommige streken vreemd als je op een bruiloft met een cadeautje komt want het is gebruikelijk om een geldbedrag te geven dat ongeveer overeenkomt met de hapjes en drankjes die je die avond gebruikt. Er kunnen ook voorbeelden binnen families of gezinnen voorkomen die 'vreemd' zijn voor anderen, bijvoorbeeld op het gebied van kleding, godsdienst en dergelijke. De kinderen maken elk een bordje met daarop het voorbeeld. Zo mogelijk maken ze ook een toelichting met een illustratie op de achterkant. De bordjes worden aan touwtjes in de hal van de school of buurthuis aan spijkertjes gehangen onder 'Gewoon' of onder 'Vreemd'. Wie langs komt lopen (ook ouders) mag de bordjes verhangen. Het kan gepresenteerd worden op een ouderavond/projectafsluiting. Eventueel kan deze werkvorm tentoongesteld worden in de plaatselijke bibliotheek of buurthuis.

### 21. Andersom

U vraagt een kind voor te lezen wat het opgeschreven heeft.

'Ben je het er mee eens?'



## **22.-25. Vooroordelen**

U vraagt aan de kinderen wie kan uitleggen wat een vooroordeel is.

Een vooroordeel is een vergissing. Maar het is meer dan dat. Het is een oordeel van iemand die denkt dat het waar is. Maar op grond van feiten is aantoonbaar dat het niet waar is. Nu helpen feiten lang niet altijd tegen vooroordelen. Soms willen mensen graag blijven geloven wat ze geloven.

U bespreekt vervolgens de 12 beweringen.

Nog enkele voorbeelden van vooroordelen: werklozen willen niet werken, vrouwen kunnen niet autorijden, de meester weet alles, wat in de krant staat is waar.

### **Aanvullende werkvorm**

Alle kinderen schrijven een zelfverzonnen voorbeeld op van een vooroordeel. U verzamelt de briefjes en leest ze één voor één voor. Steeds mogen de kinderen reageren. Er zullen vast ook beweringen tussen zitten die naar het oordeel van de groep geen vooroordelen zijn. U maakt 2 stapeltjes: oordeel - vooroordeel.

## **26.-28. De zondebok**

Eventueel vertelt u nogmaals waar het woord zondebok vandaan komt.

### **Toelichting**

Het woord zondebok komt uit Leviticus 16 in het Oude Testament. Daarin wordt een oorspronkelijk oeroude rite beschreven: de hogepriester legt zijn beide handen op de bok en belijdt over hem al de zonden van de mensen. Daarna wordt de bok naar de woestijn gebracht en daar losgelaten, niet zoals latere rabbijnse geschriften zeggen om de bok in vrijheid te stellen maar om hem te laten sterven. In een polemiekt met het Christendom hebben zij de oorspronkelijke gewelddadigheid van dit gebeuren ontmaskerd. In Jerusaleem werd op Grote Verzoendag de bok niet naar de woestijn geleid, maar naar de afgrond. Er was dan niemand die de bok vasthield. De bok liep door de menigte heen en werd zo de afgrond in gedreven. Later maakte men voor de bok een houten loopbrug om hem te beschermen tegen de verwondingen die de mensen hem toebrachten en zelfs later werd er wat water en voedsel voor hem klaar gezet op zijn tocht naar de dood. De menigte was er kennelijk emotioneel zeer bij betrokken. Ze schreeuwden de bok als het ware de afgrond in. De mensen voelden zich opgelucht en bevrijd. Zij kunnen de schuld niet (meer) krijgen. De schuld is aan een ander gegeven. Tegenwoordig wordt de schuld niet meer afgewenteld op een bok maar er worden nog steeds 'zondebokken' gemaakt. Het zondebokmechanisme wordt versterkt naarmate:

- a. een groep wordt gefrustreerd in het bereiken van zijn doel.
- b. de druk op de ketel groter wordt.
- c. mensen zich onzekerder voelen.
- d. de leiding het toestaat.
- e. er de gewoonte bestaat dat frustratie in agressie tegen anderen wordt omgezet.

## **29.-31. De driehoek: pester, meeloper en zondebok**

U vraagt enkele kinderen om uit te leggen wat een zondebok is. Vervolgens leest u de twee gedichtjes van de pester en resp. de meeloper. De kinderen krijgen de gelegenheid om antwoorden met elkaar te vergelijken.

U verheldert het zondebokmechanisme met een driehoek: een zondebok, één of meer pesters en een groep meelopers. Zonder die meelopers heeft de pester geen succes.



Uit ervaringen weten we dat de werkvorm over de zondebok heel verschillende reacties bij kinderen kan oproepen. Veel kinderen hebben ervaringen met situaties waar iemand de zondebok was. Dat betekent dat de verwerking zeer persoonlijk gekleurd zal worden.

Daarna geeft u aandacht aan de oplossing voor Linda, die de kinderen op hun ticket hebben geschreven. De oplossing heeft betrekking op de situatie die in de gedichtjes zijn geschetst. Maar er zullen ook kinderen zijn die de oplossing vanuit hun eigen beleving geven.

### **Aanvullende werkvorm**

Met behulp van fotocollages in bijlage 4 kunt u praten over het zondebokmechanisme. In deze bijlage zijn kopieervellen opgenomen. Deze vellen kunnen desgewenst verknipt worden zodat u beschikt over 9 foto's. U kunt drie sets samenstellen van alle foto's met nummer 1, met nummer 2 en met nummer 3. Elke fotoset beeldt zo het zondebokverschijnsel uit. De kinderen praten over de foto's in groepjes. Vervolgens worden er foto's geruild. Er volgt dan een groepsgesprek waarbij u in eerste instantie dicht bij de foto's blijft. 'Wat zie je? Wat denkt dat kind? Waarom wordt er gepest? Waarom doen de meelopers niets?' U hanteert opnieuw het driehoeksschema: pester, meeloper, zondebok. Na het gesprek krijgen de kinderen de mogelijkheid tot het:

- maken van een gedicht;
- maken van een stripverhaal (waarin de drie partijen aan bod komen);
- opschrijven van een eigen ervaring.

In tweede instantie bespreekt u de resultaten van de kinderen. Bescherm hierbij de kinderen die vaak het slachtoffer zijn van pesterijen. Zeg dat kinderen die veel gepest worden altijd in vertrouwen met u kunnen komen praten en dat u dan samen zal zoeken naar een oplossing. Steun de slachtoffers altijd. Dit hoeft echter niet in alle gevallen openlijk te gebeuren omdat deze directe steun weer aanleiding kan zijn voor nieuwe pesterijen. Besteed ook aandacht aan de pesters en meelopers. Vaak wordt een pester thuis gepest. Daardoor kent de pester de gevoelens van het slachtoffer zo goed. Meelopers doen vaak niets uit angst om zelf slachtoffer te worden.

De foto's van de werkbladen komen uit: 'Pesten, gedaan ermee', een boek met tips voor ouders, leerkrachten en begeleiders. Uitgegeven door BDJ-Jeugd en Vrede in Brussel.

Prijs: Bfr. 395 (exclusief verzendkosten). Tel: 02 - 6401998.

In Nederland te bestellen bij de Stichting Vredeseducatie te Utrecht. Prijs: f 21,- (exclusief verzendkosten). Tel: 030 - 2723500.

### **32.-34. Gelijk of verschillend**

U vraagt wie het eens is met de bewering: Alle mensen zijn gelijk.

Vervolgens vraagt u wie van deze kinderen 'eens' hebben ingevuld bij de bewering: Alle mensen zijn verschillend. Hoe zit dat?

Dan vraagt u wie het eens is met de bewering: Alle mensen moeten gelijk behandeld worden.

Vervolgens confronteert u hen met de beweringen van nr. 33.

U merkt op dat alle mensen gelijk zijn maar toch anders en dat alle mensen anders zijn maar toch gelijk. In de grondwet staat dat alle mensen recht hebben op gelijke behandeling in 'gelijke situaties'. Mensen in een achterstandssituatie hebben daarom recht op voorrang om hun situatie gelijk te maken.

Bespreek vervolgens vraag 34. Soms lijkt het aantrekkelijk als iedereen precies gelijk aan elkaar wordt. Het gevolg zou zijn dat we allemaal robotachtige wezens worden, zonder eigen karakter, eigen identiteit.

Zonder verschillen zouden de mensen geen mensen meer zijn.

**35. Artikel 1 van de Nederlandse grondwet:**

Allen die zich in Nederland bevinden, worden in gelijke gevallen gelijk behandeld. Discriminatie wegens godsdienst, levensovertuiging, politieke gezindheid, ras, geslacht of op welke grond dan ook, is niet toegestaan.

**Wet tot bestraffing van racisme en vreemdelingenhaat in België:**

Elke vorm van discriminatie die de gelijkheid van mensen voor de wet aantast is verboden. Iedereen die discrimineert bedrijft tegen een persoon om zijn ras, huidkleur, afstamming, afkomst of nationaliteit, is strafbaar.

U controleert of alle kinderen het goed hebben ingevuld.

Je mag niet discrimineren omdat mensen een andere huidkleur hebben, vrouw (of man) zijn, een geloof hebben, tot een bepaald volk behoren, een eigen mening uiten, ziek of gehandicapt zijn.

**36. Discriminatie**

Controleer met de kinderen de antwoorden.

|                             |   |         |
|-----------------------------|---|---------|
| Een andere huidkleur hebben | = | foto B. |
| Vrouw (of man) zijn         | = | foto C. |
| Een ander geloof hebben     | = | foto A. |

|                                |   |         |
|--------------------------------|---|---------|
| 37. Tot een ander volk behoren | = | foto C. |
| Een eigen mening uiten         | = | foto B. |
| Ziek of gehandicapt zijn       | = | foto A. |

38. Mensen kunnen spijt krijgen van racisme.  
Mee eens (of: niet mee eens).

39. Het oude liedje is discriminerend.  
Dit is een actie voor verdraagzaamheid.

40. Dit is een actie voor gelijkwaardigheid van blank en zwart.  
Dit is een protest tegen racisme.

**Aanvullende werkvorm**

De kinderen krijgen de opdracht om in de school en in de buurt onderzoek te doen naar vormen van discriminatie en wat mensen er tegen doen. Samen met de kinderen wordt een 'meldpunt' gemaakt. Het meldpunt bestaat uit een doos waarin de kinderen briefjes met gevallen van discriminatie in doen. Van tijd tot tijd bespreekt u samen met de kinderen of er iets tegen gedaan moet worden: rechtstreeks naar degenen die discrimineerden, posteractie, boycotactie, contact opnemen met gemeente, wijkbureau of anti-discriminatie meldpunt.

**41. Raadsel**

U vraagt de kinderen wie het raadsel zelf kon oplossen. Het raadsel kan in de school- of wijkkrant. Uit ervaring is gebleken dat sommige kinderen maar ook volwassenen absoluut niet op de gedachte komen dat de chirurg een vrouw zou kunnen zijn. Blijkbaar is dat nog lang niet vanzelfsprekend. Vraag de kinderen op welk terrein ze vinden dat vrouwen anders (of juist hetzelfde) behandeld zouden moeten worden als mannen (b.v. meer vrouwen bij de politie, mannen en vrouwen evenveel buitenshuis laten werken, wie doet het huishouden?)

### **Aanvullende werkvorm**

Het verhaal in bijlage 5 kan ook als raadsel worden gebruikt en eventueel worden opgenomen in de school- of wijkkrant.

#### **42. Huidkleur**

U vraagt de kinderen welk nummer ze hebben ingevuld. U vraagt of het wel mogelijk is je huidkleur met een nummer aan te geven. De kinderen hebben immers ontdekt dat een mens vele huidkleuren heeft.

### **Toelichting**

De foto op display nummer 42 heeft als titel 'T-shirt/Matching Colors' en is gemaakt door Roy Villevove in Kombay, een gebied in Irian Jaya in 1992. Roy Villevove is beeldend kunstenaar en 'schildert' de laatste jaren met een fotocamera. Hij probeert de hand te leggen op schijnbaar alledaagse beelden die bijzonder worden in de confrontatie met de kijker en daarom veel meer kunnen betekenen dan zomaar een kiekje. Van het T-shirt op de foto heeft Roy Villevove er meerdere gemaakt in zijn Amsterdamse atelier, speciaal om ze daarna mee te nemen als geschenk voor mensen die hij zou ontmoeten op zijn reizen door Irian Jaya.

Het T-shirt bevat aan de voorzijde en de rugzijde steeds 12 gaten met daar omheen 12 gekleurde cirkels van menselijke huidkleur; in totaal een schaal van 24 kleuren van heel licht op de borstzijde geleidelijk overgaand naar heel donker op de achterzijde.

Degene die het geschenk aanvaardt en het, waar ook ter wereld, aantrekt voltooit, door zijn eigen beeld en huidkleur direct te verbinden met het kleurschema op het T-shirt, het kunstwerk.

Met deze eenvoudige verandering is het alsof de man op de foto ons uitdaagt om nog eens goed te kijken: naar hem en naar jezelf ...

Er zijn net zoveel huidkleuren als er mensen zijn.

### **Aanvullende werkvorm**

Lees of kopieer het krantenbericht over Donald Jones (bijlage 5).

Vraag de kinderen daarna wat ze vinden van de uitspraak: 'Donald, al ben je zwart, voor ons ben je wit'.

#### **43. Jaartelling**

U vraagt de kinderen wat ze hebben ingevuld en of ze begrijpen dat alle antwoorden goed zijn?

|               |      |
|---------------|------|
| Christelijk   | 1996 |
| Joods         | 5757 |
| Islamitisch   | 1417 |
| Hindoeïstisch | 2054 |
| Boeddhistisch | 1548 |

Omdat nieuwjaar in andere culturen niet op 1 januari valt, kan het soms een jaartje schelen.

#### **44. Arabisch**

Door zogenaamde leenwoorden kunnen we ontdekken hoe andere culturen hun invloed hebben gehad op onze huidige cultuur. Het Nederlands kent een aantal woorden dat van Arabische oorsprong is. Ze zijn niet altijd direct aan het Arabisch ontleend maar via omwegen in onze taalschat opgenomen. Soms zijn de woorden oorspronkelijk afkomstig van een andere taal dan het Arabisch. Het is interessant om te zien dat de hoge Arabisch-islamitische cultuur ooit van grote invloed is geweest op onze samenleving en taal. De werkvorm kan Turkse en Marokkaanse kinderen een positieve herkenning geven.

| <b>Nederlands</b> | <b>Arabisch</b>                        |
|-------------------|----------------------------------------|
| kameel            | djamal                                 |
| alcohol           | al-kohl (ogenzwart)                    |
| cijfer            | sifr (leegte)                          |
| moesson           | mausim (jaargetijde)                   |
| spinazie          | isbanach                               |
| banaan            | banaan (vinger)                        |
| rijst             | aroez                                  |
| abrikoos          | al-barkoek                             |
| katoen            | koetoen                                |
| douane            | diwaan (regeringsbureau)               |
| admiraal          | amier al-bahr (bevelhebber van de zee) |
| gitaar            | kitaar                                 |
| matras            | matrah                                 |
| giraffe           | zoerafa                                |
| masker            | maschara                               |

Vraag de kinderen door welke culturen wij tegenwoordig sterk beïnvloed worden (Amerikaanse, Surinaamse, Turkse, Indonesische, Marokkaanse). Laat hen invloeden noemen van: muziek, mode, taal en eten. Bespreek wat ze positief en wat ze negatief waarderen.

#### **45. De vreemde gewone man**

In de foto zijn met behulp van een computer de ogen en de mond van de man andersom gemonteerd. Van de ene kant is de man vriendelijk van de andere kant gezien lijkt hij een monster. 't Is maar hoe je tegen iemand aankijkt of je hem gewoon of vreemd vindt.